

howto

อาชญาวิทยา 101

คุณกำเนิดอาชญากร
หยุดวงจรอาชญากรรม

อ.ดร.ลดาวัลย์ ไยมณี
อ.ดร.ตฤณห์ โพธิ์รักษา
รศ.ดร.อุษิษา เลิศไทรรสกุล
เขียน

การอ่านคือรากฐานแห่งชีวิต

ทดลองอ่าน

คำนำสำนักพิมพ์

เมื่อพูดถึงคำว่า “อาชญาวิทยา” หลายคนอาจนึกถึงศาสตร์ที่มีไว้เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด แต่แท้จริงแล้วอาชญาวิทยาคือการศึกษาที่มุ่งทำความเข้าใจอาชญากรรมในระดับที่ลึกลงไปกว่านั้น

ไม่ใช่เพียงหาว่า “ใครผิด”

แต่คือการตั้งคำถามว่า “ทำไม” อาชญากรรมจึงเกิดขึ้น

อาชญาวิทยาสืบลึกลงไปถึงจิตใจของอาชญากร สิ่งแวดล้อมที่หล่อหลอมพฤติกรรม และโครงสร้างทางสังคมที่อาจมีส่วนผลักดันให้บางคนเลือกเดินบนเส้นทางที่ผิด

ในเล่มนี้เราจะได้ทำความเข้าใจอาชญากรรมผ่านกรณีศึกษาหลากหลายรูปแบบ ทั้งจากในและต่างประเทศ ตั้งแต่อาชญากรรมที่เกิดจากความสัมพันธ์ใกล้ชิด ในครอบครัว ในโรงเรียน ไปจนถึงอาชญากรรมออนไลน์ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมต่อสังคม และการฆาตกรรม

รวมทั้งได้เห็นแรงผลักดัน เจตนา และโครงสร้างที่หล่อหลอมให้อาชญากรรมเกิดขึ้น ผ่านมุมมองของผู้เชี่ยวชาญด้านอาชญาวิทยา ระดับต้นๆ ของประเทศไทยถึงสามท่าน ได้แก่ อ.ดร.ลดาวัลย์ ไยภณ อ.ดร.ตฤณห์ โพธิ์รักษา และ รศ.ดร.อุนิษา เลิศโตมรสกุล ซึ่งถ่ายทอดองค์ความรู้อันน่าตื่นใจออกมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ขณะเดียวกันก็ไม่ลดทอนความซับซ้อนของปัญหาให้กลายเป็นเพียงเรื่องเล่าเพื่อความบันเทิงเท่านั้น

นี่คือหนังสือที่เราภูมิใจนำเสนอด้วยความมุ่งมั่นว่าจะเป็นส่วนหนึ่ง
ที่ช่วยเพิ่มความเข้าใจในเพื่อนมนุษย์ เติมความรับผิดชอบต่อสังคม
และปลูกฝังความเท่าทันอาชญากรให้ประเทศของเราไปพร้อมๆ กัน
เพราะเป้าหมายในการจัดการอาชญากรรมไม่ใช่จับคนร้าย
หากคือการหยุดเรื่องร้ายให้ได้ ตั้งแต่มันยังไม่เกิด

ทดลองอ่าน
howto

คำนำผู้เขียน

เราจะแก้ไขปัญหาอาชญากรรมที่หลากหลายในสังคมอย่างไร

นี่ย่อมนับเป็นคำถามสำคัญที่อาจทำให้ใครบางคนหยิบหนังสือเล่มนี้ขึ้นอ่าน เพื่อจะได้เข้าใจว่าในสังคมไทยของเรานั้นกำลังเผชิญกับปัญหาอาชญากรรมเรื่องใดอยู่ มากน้อยเพียงใด และมีแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้อย่างไร

เป็นเรื่องที่ปฏิเสธไม่ได้ว่า ในสังคมไทยเต็มไปด้วยปัญหาอาชญากรรมที่รบกวนแก้ไขและยังมีปัญหาที่ถูกขูข่มจนไว้ได้พรมอีกมาก การที่จะขจัดปัญหาเหล่านี้ไปให้หมดสิ้นนั้นถือว่าเป็นภารกิจสำคัญของวิชาอาชญาวิทยา อย่างไรก็ตาม ย่อมเป็นไปได้ที่เราจะสามารถจัดการกับทุกปัญหาอาชญากรรมและสร้างสังคมที่ปลอดอาชญากรรมโดยสิ้นเชิง

แม้นั่นคือสังคมในอุดมคติ แต่ในทางปฏิบัติกลับเป็นไปได้เลย เพราะที่ใดมีมนุษย์ ที่นั่นย่อมมีความขัดแย้ง ที่ใดมีการปฏิสังสรรค์ของกลุ่มผู้คน ที่นั่นย่อมมีการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวม และนั่นย่อมนำไปสู่อาชญากรรมประเภทต่าง ๆ

ดังนั้นภารกิจอีกหนึ่งประการที่สำคัญไม่แพ้กันของอาชญาวิทยาก็คือการป้องกันอาชญากรรม บอกแจ้งให้ผู้คนในสังคมรู้เท่าทันอาชญากรรม และสามารถระแวดระวังไม่ให้ตนเองและคนรอบตัวกลายเป็นเหยื่อของอาชญากร นี่จึงสามารถช่วยเหลือป้องกันสังคมที่ติงามไว้ได้

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่จะให้ความหมายถึงศาสตร์อาชญาวิทยา ให้ผู้อ่านรู้ว่าอะไรคือองค์ความรู้ของอาชญาวิทยา ศาสตร์นี้เกี่ยวข้องกับอะไร และมีกระบวนการทำงานอย่างไรในสังคม และในขณะเดียวกันก็ให้ความรู้เกี่ยวกับอาชญากรรมประเภทต่างๆ ที่หลากหลาย ตั้งแต่อาชญากรรมพื้นฐานอย่างลัก ชิง ปล้น ชก่า ช่มชู้ ไปจนถึงอาชญากรรมไซเบอร์หรืออาชญากรรมจาก AI ซึ่งจะช่วยปูพื้นฐานความรู้ให้กับผู้อ่านในทุกระดับอายุและทุกพื้นความรู้ แม้ผู้อ่านจะไม่เคยศึกษาอาชญาวิทยาหรือกฎหมายอาญามาเลยก็ตาม

สิ่งสำคัญที่สุดที่หนังสือเล่มนี้ต้องการให้บรรลุผลก็คือการนำเสนอศาสตร์อาชญาวิทยาในวงกว้าง และให้ผู้คนเล็งเห็นถึงความสำคัญของอาชญาวิทยา การนำทฤษฎีทางอาชญาวิทยามาประยุกต์ใช้กับการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมประเภทต่างๆ ในขณะเดียวกันก็อาจนำมาประยุกต์เป็นพื้นฐานของการปฏิรูปหรือแก้ไขกฎหมายอาญาให้มีความทันสมัยและเป็นประโยชน์กับสังคมยิ่งขึ้น

ท้ายที่สุดคณะผู้เขียนหวังว่าท่านผู้อ่านจะได้รับความรู้และได้เปิดโลกถึงเรื่องราวของอาชญากรรม ทฤษฎีเบื้องหลังอาชญากรรม ตลอดจนแนวทางการแก้ไขและป้องกันตนเองจากอาชญากรรมประเภทต่างๆ ในสังคม

อ. ดร.ลดาวัลย์ ไยมณี

อ. ดร.ตฤณห์ โพธิ์รักษา

รศ. ดร.อุนิษา เลิศโตมรสกุล

สารบัญ

บทนำ

รู้ “อาชญาวิทยา” ไปทำไม	1
-------------------------	---

บทที่ 1 อาชญากรรมในครอบครัว

• พ่อช่มชื่นลูก ลุงช่มชื่นหลาน สารพัดข่าวดาวกับวัฒนธรรมการช่มชื่น ในสังคมไทย (อ. ดร.ลดาวัลย์ ไยมณี)	8
• ตัวเมียตักกัน ไม่ใช่แค่เรื่องของตัวเมีย (อ. ดร.ลดาวัลย์ ไยมณี)	21
• นรกในบ้าน การทารุณกรรมในครอบครัว (อ. ดร.ลดาวัลย์ ไยมณี)	28

บทที่ 2 อาชญากรรมในโรงเรียน

• บูลลี่ : คนทำไม่จำ คนถูกทำไม่ลืม (รศ. ดร.อุนิษา เลิศโตมรสกุล)	38
• เมื่อโรงเรียนไม่ใช่เซฟโซน : การคุกคามทางเพศในโรงเรียน (อ. ดร.ลดาวัลย์ ไยมณี)	53
• ยกพวกตีกัน : เพราะศักดิ์ศรีหรือไม่มีที่ยืน (อ. ดร.ลดาวัลย์ ไยมณี)	60

บทที่ 3 อาชญากรรมออนไลน์

- รักฉ้อฉล : Romance Scam (อ. ดร.ลดาวัลย์ ไยมณี) 72
- AI: ผู้ช่วยหรือโจร (อ. ดร.ลดาวัลย์ ไยมณี) 80
- Deepfake: ปลอมอย่างเนียน (อ. ดร.ลดาวัลย์ ไยมณี) 88

บทที่ 4 อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

- ปล้นออนไลน์ ทำไมถึงทำกับ “สว.” ได้ (รศ. ดร.อุษิษา เลิศไทม์สกุล) 100
- แชร่ลูกโซ่ ไม่มีวันหมดไปจากเมืองไทย (อ. ดร.ลดาวัลย์ ไยมณี) 114

บทที่ 5 ขาดกรรม

- รักต้องฆ่า (อ. ดร.ศฤงฆ์ โพธิ์รักษา) 122
- ข่าวยุชาภัย : เมื่อศรัทธานำไปสู่การฆ่ากัน (อ. ดร.ศฤงฆ์ โพธิ์รักษา) 131
- ขาดกรรมต่อเนื่อง (อ. ดร.ศฤงฆ์ โพธิ์รักษา) 146
- ข่าวกินคน (อ. ดร.ศฤงฆ์ โพธิ์รักษา) 157

บทที่ 6 อาชญากรรมต่อสังคม

- Hate Crime เมื่อความแตกต่างทำให้เราแตกแยก
(อ. ดร.ลดาวัลย์ ไยมนี) 168
- การทรมาน : ประวัติศาสตร์บาดแผลของมวลมนุษย
(อ. ดร.ตฤณห์ โพธิ์รักษา) 178
- ขายไต ไม่ใช่เรื่องล้อเล่น : วัฒนธรรมกับการค้าอวัยวะในตลาดมืด
(อ. ดร.ตฤณห์ โพธิ์รักษา) 184
- การทารุณกรรมสัตว์ (รศ. ดร.อุษิษา เลิศโตมรสกุล) 191

บทส่งท้าย	203
แหล่งอ้างอิง	206
เกี่ยวกับผู้เขียน	232

บทนำ

รู้ “อาชญาวิทยา” ไปทำไม

ไม่ใช่แค่จับคนผิดมาลงโทษ

เมื่อพูดถึงคำว่า “อาชญาวิทยา” หลายคนนึกถึงฉากในซีรีส์สืบสวนสอบสวน

ลองจินตนาการถึงห้องมืดที่เต็มไปด้วยรูปคนร้าย เส้นเชื่อมโยง และเจ้าหน้าที่กำลังวิเคราะห์แรงจูงใจของฆาตกร แต่อาชญาวิทยาไม่ได้มีแค่เรื่องของการตามล่าหาคนผิดเท่านั้น

คำว่า “อาชญาวิทยา” มาจากการรวมกันของคำว่า “อาชญา” กับ “วิทยา” หมายถึง “ความรู้เกี่ยวกับอาชญากรรม” ฟังดูเหมือนง่าย แต่สังคมไทยกลับเข้าใจผิดกันไปคนละทาง

หลายคนคิดว่าอาชญาวิทยากับกฎหมายอาญาคือเรื่องเดียวกัน เพราะมาจากคำว่าอาญาเหมือนกัน แต่ความหมายที่ถูกต้องมากกว่าคือสองศาสตร์นี้เป็นพี่น้องคลานตามกันมา

ในขณะที่กฎหมายอาญาวาดด้วยการลงโทษผู้กระทำผิด อาชญาวิทยาว่าด้วยการเข้าใจว่า ทำไมเขาถึงทำผิดตั้งแต่แรก ถ้ากฎหมายอาญาคือหมอรักษาโรคที่เกิดขึ้นแล้ว อาชญาวิทยาก็คือนักวิจัยที่พยายามค้นหาเหตุผลว่าโรคดังกล่าวเกิดจากอะไร และจะป้องกันด้วยวิธีใด

อย่างไรก็ตาม เดิมทีอาชญวิทยาคือพันธุวิทยาหรือศาสตร์แห่งการลงโทษ ในอดีต การจัดการกับอาชญากรคือการลงโทษให้สาสมต่อความผิด ต่อมาสังคมเริ่มตั้งคำถามว่า ถ้าเอาแต่ลงโทษอย่างเดียว จะแก้ไขปัญหาคriminalได้หรือไม่ อย่างไร

นั่นจึงเป็นจุดเปลี่ยนจากพันธุวิทยามาสู่อาชญวิทยา จากการศึกษานั้นเฉพาะทฤษฎีการลงโทษมาเป็นความพยายามในการเข้าใจถึงสาเหตุว่าทำไมคนร้ายจึงลงมือก่อเหตุ

อาชญวิทยาไม่มองผู้กระทำผิดเป็นแค่ “คนเลว” แต่มองเขาเป็น “มนุษย์” คนหนึ่ง มีที่มา มีแรงกดดัน มีเหตุผลที่ผลักดันให้เขาก้าวข้ามเส้นบาง ๆ ของศีลธรรมไป และเมื่อเราเริ่มเข้าใจเหตุแห่งอาชญากรรม จึงควรหาทางป้องกัน ไม่ใช่แค่ลงโทษเมื่อเกิดเหตุไปแล้ว

อาชญวิทยาจึงไม่ใช่แค่เรื่องของกฎหมาย แต่ผสมผสานศาสตร์หลายแขนงเข้าด้วยกัน ทั้งสังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา และนิติศาสตร์ เพื่อตั้งคำถามที่ลึกลงไปมากกว่าการหาว่าใครผิด แต่ต้องเข้าใจด้วยว่าทำไมเขาถึงทำผิด สืบให้รู้ว่าสิ่งใดเป็นตัวการหล่อหลอมจิตใจของคนร้าย สิ่งแวดล้อมแบบใดที่เอื้อต่อการก่ออาชญากรรม และโครงสร้างสังคมมีส่วนผลักดันให้คนบางคนเลือกทางเดินผิดหรือไม่

คำถามเหล่านี้เองที่ทำให้อาชญวิทยากลายเป็นศาสตร์ที่มีหัวใจอยู่ตรงกลางระหว่างกฎหมาย กับความเป็นมนุษย์

นักอาชญวิทยาคือใคร

นักอาชญวิทยาไม่ใช่ทั้งตำรวจและนักสืบ พวกเขาไม่ถือปืน ไม่สะกดรอยตาม ไม่ดักรับโทรศัพท์ งานของพวกเขาคือการวิเคราะห์และทำความเข้าใจ

นักอาชญาวิทยาอาจเป็นผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ นักสังคม-สงเคราะห์ หรือนักวิชาการของมหาวิทยาลัยก็ได้ ขอเพียงมีความรู้ และผลงานทางอาชญาวิทยา พวกเขา ก็คือ นักอาชญาวิทยาคนหนึ่ง

หน้าที่หลักของนักอาชญาวิทยาคือการมองภาพใหญ่ของระบบยุติธรรม ตั้งแต่สาเหตุของการก่ออาชญากรรมไปจนถึงการเยียวยาเหยื่อ และหาวิธีป้องกันไม่ให้เกิดเหตุซ้ำ

ฟังดูแล้วเหมือนนักอาชญาวิทยาต้องทำความเข้าใจ “เบื้องลึก” ว่าจิตและใจมนุษย์ทำงานอย่างไร ถ้าอย่างนั้นนักอาชญาวิทยา แตกต่างจากนักจิตวิทยาหรือไม่ ต้องบอกว่านักอาชญาวิทยา **ไม่เหมือนนักจิตวิทยา** เพราะนักจิตวิทยาก็ศึกษาและเป็นผู้เชี่ยวชาญ ในศาสตร์ของตัวเอง เช่น การให้คำปรึกษาหรือการบำบัดผู้ป่วย แต่นักอาชญาวิทยาศึกษาแค่บางส่วนของศาสตร์จิตวิทยา เพื่อเข้าใจ แรงจูงใจของอาชญากร เช่น ความโกรธ ความแค้น หรือปมในอดีต นักอาชญาวิทยายืมเครื่องมือจากหลาย ๆ ศาสตร์มาใช้เพื่อ มองมนุษย์ให้กว้างที่สุด ครอบคลุมทั้งมิติสังคม เศรษฐกิจ ครอบครัว และจิตใจ และยังต้องทำงานร่วมกัน รวมถึงเคารพผู้เชี่ยวชาญ เจ้าของศาสตร์แต่ละศาสตร์ที่ตัวเองยืมมาเสมอ

ทำไมควรรู้เรื่อง “อาชญาวิทยา”

เมื่อรู้แล้วว่าอาชญาวิทยาคืออะไร และนักอาชญาวิทยา คือใคร คำถามสำคัญต่อมาคือเราจะรู้อาชญาวิทยาไปทำไม

คำตอบอยู่ในความหมายของอาชญาวิทยาเองแล้ว นั่นคือ เพื่อเข้าใจมนุษย์ให้มากขึ้น

ในประเทศไทย อาชญาวิทยาเปิดสอนในระดับปริญญาโทขึ้นไป

เพราะเป็นศาสตร์ที่ต้องอาศัยพื้นฐานจากสายอาชีพอื่น เช่น กฎหมาย จิตวิทยา หรือตำรวจ ไม่มีใครสามารถผ่าศพ สืบสวนสอบสวน หรือบำบัดผู้ป่วยได้หากเรียนจบปริญญาตรีอาชีววิทยามาโดยเฉพาะ ผู้ที่เรียนต่อด้านนี้จึงมักเป็นคนที่ทำงานในสายงานยุติธรรมที่ต้องการมองทั้งระบบให้ออก เช่น ผู้พิพากษาอยากเข้าใจว่าทำไมคนก่อคดี ตำรวจอยากรู้วิธีป้องกันก่อนเกิดเหตุ หรือเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์อยากปรับพฤติกรรมผู้ต้องขังให้กลับคืนสู่สังคม

เรียกได้ว่าอาชีววิทยาไม่ได้สร้างคนจับโจร แต่สร้างคนเข้าใจโจร ให้สังคมสงบขึ้น เพราะอาชญากรรมไม่ได้มีแต่ฆ่าแกงแล้วแยกย้าย แต่จุดกำเนิดและโรงบ่มเพาะอาชญากรรมมีโครงสร้างซับซ้อนมากกว่านั้น

ในวงการอาชีววิทยา คำว่าอาชญากรรมหมายถึงการกระทำที่กฎหมายอาญามองว่าเป็นความผิด แบ่งเป็นสองประเภทคือ *Mala in se* หรือความผิดที่สากลโลกมองว่าอย่างไรก็ผิด เป็นความผิดโดยเนื้อแท้ เช่น ฆ่า ปล้น ข่มขืน และ *Mala prohibita* หรือความผิดที่เกิดจากกฎหมายบัญญัติ ความผิดประเภทนี้แตกต่างกันไปตามแต่ละยุคสมัยและนโยบายของรัฐ เช่น การพนัน ยาเสพติด การละเมิดลิขสิทธิ์

ลองคิดง่ายๆ ว่ากฎหมายคือสิ่งที่มนุษย์เขียนขึ้น ดังนั้นสิ่งที่ เป็นอาชญากรรมวันนี้ อาจไม่ใช่ในวันพรุ่งนี้ได้

อาชญากรรมไม่ได้หยุดอยู่กับที่ มันวิวัฒนาการไปพร้อมกับ เทคโนโลยีและสังคม จากยุคที่มีแต่อาชญากรรมสามัญ ลัก วิ่ง ชิง ปล้น ปัจจุบันเราเดินทางมาถึงยุคของอาชญากรรมไฮเบอร์ ที่คนร้ายใช้เอไอ (AI) หรือดีปเฟก (Deepfake) หลอกหลวงคนทั้งโลก

ไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรมแบบใด จุดร่วมเดียวกันก็คือมัน เกิดจากฝีมือมนุษย์ และตราบไคที่มนุษย์ยังมีรัก โลภ โกรธ หลง

อาชญากรรมย่อมไม่มีวันหมดไป ช้ายังคงวิวัฒนาการต่อไปเรื่อย ๆ ตามเทคโนโลยีที่ไม่เคยหยุดนิ่ง

เมื่อเข้าใจคน ก็เข้าใจอาชญากร

อาชญาวิทยาไม่ได้สอนให้จับคนร้ายอย่างเดียว แต่สอนให้เข้าใจทั้งคนร้ายและเหยื่อ เพราะสุดท้ายแล้วนักอาชญาวิทยาไม่ได้ยืนอยู่ฝั่งใดฝั่งหนึ่ง แต่ยืนอยู่ท่ามกลางอาชญากร เหยื่อ และสังคม พวกเขาทำหน้าที่เชื่อมโยงเหตุผลกับความรู้สึก และหาทางออกที่ดีที่สุดให้แก่ทุกฝ่าย

อาจารย์นที จิตสงวณ อดีตอธิบดีกรมราชทัณฑ์เคยกล่าวไว้ว่า “อาชญาวิทยาจงเจริญ” ประโยคนี้ไม่ใช่คำอวยยศให้ศาสตร์นี้รุ่งเรืองกว่าใคร แต่คือการขอให้ **ความเข้าใจมนุษย์** เจริญขึ้นในทุกสังคม เพราะหากเราเข้าใจมากพอ เราสามารถลงมือป้องกันก่อนที่จะเกิดอาชญากรรมได้

หนังสือเล่มนี้จะพาไปทำความเข้าใจอาชญากรรมในรูปแบบต่างๆ จากการรวบรวมกรณีศึกษาทั้งในและนอกประเทศ แล้วนำมาวิเคราะห์ แยกแยะ หาโครงสร้าง รูปแบบของการเกิด และวิธีป้องกันตัวเอง โดยนักวิชาการระดับท็อป 3 สาขาของประเทศไทย เริ่มตั้งแต่อาชญากรรมในหน่วยย่อยที่สุดของสังคม คืออาชญากรรมในครอบครัว แล้วค่อยๆ ขยายใหญ่ขึ้นเป็นอาชญากรรมในสถานศึกษา อาชญากรรมออนไลน์ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ฆาตกรรม และสุดท้ายคืออาชญากรรมต่อสังคม เหมาะกับผู้สนใจเรื่องราวอาชญากรรมทุกระดับ รวมถึงใครก็ตามที่อยากรู้ว่าสังคมส่งผลอย่างไรต่ออาชญากรรม เพื่อหาคำตอบว่าเราจะ “คุมกำเนิด” อาชญากรอย่างไร

ทดลองอ่าน

บทที่ 1

อาชญากรรม
ในครอบครัว

ทดลองอ่าน

พ่อข่มขืนลูก ลูกข่มขืนหลาน สารพัดข่าวฉาวกับวัฒนธรรม การข่มขืนในสังคมไทย

(อ. ดร.ลดาวัลย์ ไยมน)

เมื่อการข่มขืนกลายเป็นเรื่องปกติ

ลองมองรอบตัวดู ข่าวการข่มขืนมีให้เห็นแทบทุกวัน ทั้งในหนังสือพิมพ์ ข่าว หรือแม้แต่วรรณคดีไทย “การข่มขืน” ก็ยังเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อเรื่องอย่างไม่ขาดเงิน

คำถามคือ หรือว่านี่เองคือรากของสิ่งที่เรียกว่า วัฒนธรรมการข่มขืน

หลายคนอาจสงสัยว่า เมืองไทยเป็นเมืองพุทธ แล้วอาชญากรรมอย่างการข่มขืนจะกลายเป็น “วัฒนธรรม” ได้อย่างไร คำตอบอาจอยู่ใกล้ตัวกว่าที่คิด เพราะปัจจัยที่เอื้อให้การล่วงละเมิดทางเพศเกิดขึ้นได้ง่ายไม่ได้หยุดแต่ในข่าว แต่อยู่ในความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของผู้คนในสังคม

ย้อนกลับไปปีพ.ศ. 2566 ข้อมูลจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติระบุว่า มีคดีข่มขืนกระทำชำเราที่รับแจ้งจำนวน 1,885 คดี รับเป็นคดี 1,706 คดี และมีผู้กระทำผิด 1,902 คน ซึ่งหากพิจารณาเทียบกับ

คดีในความผิดฐานอื่น เช่น ฐานฆ่าผู้อื่น มีเหตุรับแจ้ง 1,308 คน รับเป็นคดี 1,186 คดี และมีผู้กระทำความผิด 1,622 คน นั่นเท่ากับว่าคดีข่มขืนในไทยมีมากกว่าคดีฆ่าคนตายเสียอีก และเหยื่อส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง ช้ำยังเป็นเพียงตัวเลขที่“แจ้งความแล้วเท่านั้น” เพราะความจริงมีเหยื่ออีกมากที่ไม่กล้าแจ้งความ สาเหตุไม่ใช่แค่ความกลัว แต่คือความอายและการถูกสังคมประณาม เหยื่อมักถูกตั้งคำถามว่า แต่งตัวยั่วยวนหรือไม่ ทำไมไปอยู่ในที่เปลี่ยว ทั้งที่ความจริงแล้ว ผู้หญิงจำนวนมากตกเป็นเหยื่อในสถานการณ์ธรรมดาๆ จากคนใกล้ตัว

ยกตัวอย่างกรณีหญิงสาววัย 17 ปีรายหนึ่ง ร้องเรียนขอความช่วยเหลือหลังถูกพ่อแท้ๆ ล่วงละเมิดทางเพศและขู่ฆ่า กลัวไม่ปลอดภัย โดยหญิงสาวรายนี้อ้างว่าถูกพ่อแท้ๆ ล่วงละเมิดทางเพศมาตั้งแต่อายุ 3 ขวบ จนถึงตอนนี้เป็นเวลานานกว่า 14 ปีแล้ว และถูกทำร้ายร่างกายประจำหากพยายามขัดขืน อีกทั้งพ่อยังมีท่าทีหึงหวงลูกสาวเหมือนเป็นเมียอีกคน จากกรณีนี้จะเห็นได้ว่าเหยื่อคือบุตรสาวแท้ๆ ของอาชญากร เป็นบุคคลในครอบครัวที่ควรจะต้องมีความรักและความเอ็นดูต่อกัน แต่ผู้เป็นบิดากลับมีความคิดในเชิงขู่สาวตั้งแต่เด็กอายุเพียง 3 ขวบ และเหตุการณ์นี้ก็กลายเป็นทั้งแผลใจและแผลกายต่อผู้เสียหาย คือนอกจากจะถูกพ่อแท้ๆ ข่มขืนทำร้ายจิตใจแล้ว ยังถูกทำร้ายร่างกายซ้ำอีกด้วย

หากสังคมไทยปล่อยปละละเลยพฤติกรรมเช่นนี้ สายสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวย่อมคลอนแคลน ไม่นั่นคง และนำไปสู่การล่มสลายของคำว่าครอบครัว เพราะสมาชิกทุกคนต้องมานั่งระแวงกันเองในความสัมพันธ์ทุกมิติ

ชายเป็นใหญ่...ตัวการอคติทางเพศ และวัฒนธรรมการข่มขืน

จากกรณีศึกษาที่ผ่านมา เห็นได้ชัดว่าเหยื่อมักเป็นผู้หญิงที่ถูกฝ่ายชาย บังคับใช้อำนาจเหนือกว่าไม่ว่าจะเป็นทางกายหรือทางใจ และบ่อยครั้งที่ผู้หญิงมักถูกกล่าวโทษก่อนเสมอ แทนที่สังคมจะไปโทษคนร้าย

ปี พ.ศ. 2544 สถานทูตอังกฤษเคยออกประกาศเตือนนักท่องเที่ยวหญิงให้ระวังตัวเวลาเดินทางมาไทย เพราะมีคดีข่มขืน นักท่องเที่ยวเกิดเฉลี่ย 1 รายทุก 9 สัปดาห์ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นคือ คนไทยกลับโกรธสถานทูตมากกว่าคนร้าย

เรารู้สึกเสียหน้ามากกว่าเสียใจ ส่วนเหยื่อรู้สึกอย่างไรข้างนั้น นี่คือการยืนยันแย้งที่สะท้อนอคติทางเพศในสังคมไทยอย่างชัดเจน

แล้วอคติทางเพศมาจากไหน

หากสืบย้อนไปในอดีต สังคมไทยก็เป็นเช่นเดียวกับสังคมอื่นๆ ในเอเชียที่รับวัฒนธรรมชายเป็นใหญ่เข้ามาพร้อมกับศาสนาพุทธ และพราหมณ์-ฮินดู ศาสนาพุทธนั้นเข้ามาผสมปนเปกับศาสนาผีเดิมในภูมิภาคอุษาคเนย์ จากเดิมที่เพศแม่มีพลังอำนาจในการประทานความอุดมสมบูรณ์ เช่น พระแม่โพสพ พระแม่คงคา ฯลฯ เมื่อศาสนาพุทธเข้ามา ก็ได้ลดทอนความสำคัญของเพศแม่ในศาสนาผีลง และให้ความสำคัญกับเพศชายมากขึ้นแทน ซึ่งวัฒนธรรมและความเชื่อนี้ไม่ได้หมายถึงเฉพาะการที่เพศชายเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือผู้นำทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการสร้างค่านิยมการยอมศิโรราบ หรือการมองอีกฝ่ายว่าเป็นเพศที่มีอำนาจเหนือกว่า และการมีอำนาจที่เหนือกว่านี้เองก็ยึดโยงไปถึงอำนาจทางสังคมที่มีพื้นฐานทางความคิดว่าเพศชายไม่ผิด ส่วนผู้หญิง

ถูกลดสถานะเป็น*วัดอุทยานเพศ*หรือ*วัดอุทยานการเมือง* วัฒนธรรมเช่นนี้สะท้อนในหลากมุมมองความคิดจนตกทอดมาถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ทศนคติการมองเพศหญิงเป็นเพียงวัดอุทยานเพศหรือทรัพย์สินของสามียังสะท้อนอย่างเข้มข้นในสังคมที่นับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดูเป็นหลักอย่างประเทศอินเดีย ผ่านตัวอย่างข่าวมากมายที่แสดงให้เห็นถึงทัศนคติของชายชาวอินเดียที่มีต่อเพศหญิง ยกตัวอย่างเช่น เหตุการณ์ตอนที่ราเมช กุมาร์ (Ramesh Kumar) สส.จากรัฐเกรณาฏกะในอินเดียได้เล่นมุกตลกเกี่ยวกับการข่มขืนเมื่อตนถูกประธานสภาผู้แทนราษฎรกล่าวหาว่าไม่สามารถควบคุมสส.ในที่ประชุมได้ โดยสส.ราเมชเปรียบเทียบสถานการณ์ที่ช่วยไม่ได้เข้ากับการถูกข่มขืนว่าถ้าห้ามไม่ได้ก็ต้องปล่อยเลยตามเลยไป ถึงแม้สส.หลายคนจะหัวเราะ แต่อีกหลายคนก็มองว่าไม่ตลก โดยเฉพาะสส.หญิง เมื่อเหตุการณ์เผยแพร่ออกไป คนทั่วประเทศอินเดียก็ไม่ยอมรับการกระทำดังกล่าว

เหตุการณ์ข้างต้นคือตัวอย่างทัศนคติชายชาวอินเดียที่เห็นว่าการข่มขืนยังเป็นมุกตลกที่นำมาล้อเล่นกันได้ ในแง่นี้เราควรย้อนกลับมาดูในสังคมไทยเช่นกันว่าสิ่งที่เกิดขึ้นก็อาจไม่ได้ต่างอะไรกันนัก

ทัศนคติชายเป็นใหญ่เอื้อให้สังคมมีอคติและมีแนวโน้มที่จะเข้าข้างเพศชาย ส่งผลให้สังคมมองว่าการข่มขืนบางครั้งเข้าใจได้ เพราะเหยื่อต้องแต่งตัวโป๊แน่ๆ หรือ*สมควรแล้ว* เพราะเหยื่อต้องเป็นผู้หญิงไม่ดีแน่ๆ การข่มขืนกลายเป็นวิธีเอาไว้อำนาจกับผู้หญิงที่ทำตัวนอกกลุ่มนอกทาง

แม้แต่วรรณคดีไทยอย่าง*รามเกียรติ์* (ฉบับรัชกาลที่ 1) ยังมีฉากที่หนุมานล่อลวงนางมณฑาโดยปลอมตัวเป็นทศกัณฐ์ผู้เป็นสามีเพื่อไปร่วมเพศกับนาง จุดประสงค์เพื่อทำลายพิธีของทศกัณฐ์ตามคำสั่งของพระราม หากมองจากเลนส์ปัจจุบัน การกระทำของหนุมาน

คือการข่มขืนชัดเจน แต่กลับไม่มีใครตำหนิ เพราะนางมณฑิเป็นฝ่ายร้าย ส่วนพระรามาภิพมาเป็นฝ่ายดี

เรื่องแบบนี้กลายเป็นแบบแผนที่สืบทอดผ่านสื่อทุกยุคทุกสมัย ตั้งแต่นิยายรัก ภาพยนตร์ ไปจนถึงละครหลังข่าว ละครดังอย่างดาวพระศุกรีก็มีฉากพระเอกบุกเข้าห้องไปข่มขืนนางเอก แต่คนดูกลับจิกหมอนฟิน แทนที่จะรู้สึกรังเกียจว่าเป็นการล่วงละเมิด เมื่อความรุนแรงถูกนำเสนอในฐานะความรัก มันก็กลายเป็นแบบอย่างให้เห็นว่าการใช้กำลังกับคนที่เรารักไม่ใช่เรื่องผิด และสุดท้ายผู้หญิงก็จะไม่มีสิทธิ์มีเสียง เพราะเมื่อเสียตัวไปแล้วก็ต้องยอมตกเป็นเมียของฝ่ายชายไม่ว่าจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

ในอีกมิติหนึ่ง การข่มขืนก็คือการลงโทษผู้มีพฤติกรรมไม่ดี จากกรณีนางมณฑิซึ่งเป็นภรรยาของทศกัณฐ์ผู้เป็นตัวร้ายของเรื่อง นางร้ายของเรื่องก็ต้องถูกลงโทษด้วยการถูกข่มขืน สังเกตว่าบทละครมักจะสร้างความเกลียดชังระหว่างเพศหญิงด้วยกันซ้ำ ๆ ให้นางร้ายกับนางเอกแย่งพระเอกกัน นางร้ายจะต้องแสดงพฤติกรรมไม่ดีไม่งาม และสุดท้ายจะต้องวางแผนที่ร้ายกาจที่สุดคือการล่อลวงนางเอกไปให้นางร้ายข่มขืน แต่สุดท้ายคดพิลึก ตัวเองตกเป็นเหยื่อเสียเอง จากนั้นละครจะอ้างกฎแห่งกรรมเพื่อสร้างความชอบธรรมที่นางร้ายถูกข่มขืน

พล็อตซ้ำ ๆ เช่นนี้เป็นการผลิตซ้ำความคิดว่าการข่มขืนถือเป็นการลงโทษที่ชอบธรรม โดยตัดเรื่องความยุติธรรมทางกฎหมายไปจนสิ้น และตัดเรื่องของความยินยอมหรือการใช้ความรุนแรงทางเพศออกไป และแอบอ้างกฎแห่งกรรมมาใช้อย่างผิดที่ผิดทาง ประหนึ่งว่าหากคุณเป็นผู้หญิงที่ไม่อยู่ในชนบจาริต ผู้ชายก็มีใบอนุญาตที่จะข่มขืนอย่างชอบธรรม

สรุปว่าจะป็นนางร้ายหรือนางเอกก็โดนข่มขืนอยู่วันยังค่ำ

และนี่เองคืออดีตทางเพศซึ่งเป็นใบอนุญาตให้การข่มขืนเป็นเรื่องธรรมดาในสังคมไทย

เมื่อสื่อกลายเป็นครู

สาเหตุที่วัฒนธรรมการข่มขืนยังรุ่งเรืองอยู่ได้ในประเทศไทยส่วนหนึ่งก็เพราะบทบาทของสื่อ ซึ่งสามารถนำทฤษฎีทางอาชญาวิทยามาใช้อธิบายได้

สังคมที่เด็กเติบโตขึ้นมาท่ามกลางละครที่พระเอกข่มขืนนางเอกอยู่เป็นประจำย่อมส่งผลต่อวิถีคิดและพฤติกรรมในอนาคต อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) ผู้เสนอ**ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)** กล่าวไว้ว่า คนเรามักเรียนรู้พฤติกรรมจากสิ่งที่เห็น โดยการเลียนแบบจะเกิดขึ้นจากสิ่งที่เราสนใจ จดจำ และพร้อมจะทำตาม

โดยพื้นฐานแล้วแบนดูราเป็นนักจิตวิทยาที่สำคัญในทฤษฎีการเรียนรู้ เขายอมรับว่าความก้าวร้าวเป็นผลจากการเรียนรู้ การเลียนแบบหรือการเอาแบบอย่างมาจากพฤติกรรมของสิ่งที่เห็นต้นแบบ ซึ่งถ้าหากสิ่งแวดล้อมเปลี่ยน ก็ส่งผลให้เกิดความก้าวร้าวได้ ดังนั้นสิ่งแวดล้อมจึงมีความสำคัญมากในฐานะที่เป็นต้นแบบของการเลียนแบบ

แบนดูราแบ่งการเลียนแบบออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การเลียนแบบทำนองเป็นไปเอง (Behavioral Contagion)

การเลียนแบบประเภทนี้เป็นการเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลอีกคนหนึ่งโดยไม่ได้เจตนา จะเป็นการเลียนแบบอย่างเป็นธรรมชาติ ถ้าหากว่าไม่มีต้นแบบก็จะไม่เกิดพฤติกรรมเลียนแบบขึ้น ยกตัวอย่างเช่น

หากเห็นอาชญากรหรือบุคคลที่ตนเคารพนับถือแสดงความเกลียดชังเหยียดหรือไม่ชอบใจในบุคคลใดหรือพฤติกรรมแบบใดแบบหนึ่งก็จะก่อให้เกิดทัศนคติหรืออคติขึ้นในตัวบุคคล และนำไปสู่การประกอบอาชญากรรมในภายหลัง

2. การเลียนแบบจากการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) เป็นการเลียนแบบที่บุคคลหนึ่งพิจารณาหรือประเมินพฤติกรรมของตนเองเทียบกับบุคคลที่เป็นแบบเพื่อเรียนรู้พฤติกรรมที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ มักจะเป็นการเลียนแบบเพื่อใช้ในการปรับตัวเพื่อที่จะได้เข้ากับผู้อื่นได้

ดังนั้นหากมองตามทฤษฎีของแบนดูรา จะเห็นได้ว่าเขาให้ความสำคัญกับการเลียนแบบเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามสิ่งที่สำคัญที่สุดของทฤษฎีนี้คือ**ตัวต้นแบบ (Role Model)** ในที่นี้เทียบกับบริบทสังคมไทยก็คือสื่อมวลชนดี แบบเรียน นวนิยายละคร หรือภาพยนตร์นั่นเอง

คราวนี้เรามาดูกันว่าการเลียนแบบแต่ละขั้นตอนเกิดขึ้นได้อย่างไร

ขั้นตอนการเลียนแบบของแบนดูรา มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การให้ความสนใจ (Attention Process) ในขั้นตอนนี้เด็กจะพุ่งความสนใจไปยังตัวอย่างที่สังคมยกย่องว่าดีหรือดัง

2. การจดจำ (Retention Process) เด็กจะเริ่มสร้างภาพจำหรือคีย์เวิร์ดขึ้นมาเพื่อจดจำพฤติกรรมของตัวอย่าง

3. การกระทำ (Motor Reproduction Process) เด็กจะเริ่มลงมือทำตามตัวอย่างเมื่อมีสภาพร่างกายและทักษะพร้อม

4. แรงจูงใจ (Motivational Process) คือตัวแปรที่ส่งผลให้

เด็กตัดสินใจทำหรือไม่ทำตามตัวอย่าง เพราะแต่ละคนย่อมมีปัจจัยแตกต่างกันไป เช่น คนพิการอาจไม่สามารถเลียนแบบการกระทำของผู้มีร่างกายครบถ้วน

ดังนั้นเมื่อสื่อเสนอให้พระเอกหล่อ เท่ ใช้กำลังล่อลวงละเมิดได้โดยไม่ผิด เด็กก็อาจจดจำภาพนั้นว่า “เท่” แล้วลงมือทำตามทีหลังเมื่อพร้อมได้เช่นกัน

เคยมีเหตุการณ์จริงที่เด็กหญิงประถมคนหนึ่งวิ่งมาพูดกับครูว่า “ครูคะ เด็กชาย ก.จะข่มขืนหนู” น่าตกใจมากที่เด็กตัวแค่นี้พูดคำว่า “ข่มขืน” ออกมาได้อย่างคล่องปาก เพราะเห็นจากละครแล้วคิดว่าเป็นการหยอกล้อ นี่คือนิสัยที่น่ากลัวที่สุดของวัฒนธรรมที่สื่อสร้างขึ้นมายิ่งหากไม่มีผู้ใหญ่ช่วยแยกแยะความถูกต้องผิด เด็กจะโตมาด้วยความเข้าใจผิด ๆ ว่าการล่อลวงละเมิดเป็นเรื่องขบขันหรือโรแมนติก

อย่างไรก็ตาม ใ้ว่าผู้ชายทุกคนเห็นพระเอกข่มขืนนางเอกแล้วจะลุกออกไปข่มขืนใครจริง ๆ เพราะอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือ “การควบคุมตัวเอง” ซึ่งก็ทเฟรดสันและเฮิร์สชี่ (Gottfredson and Hirschi) เรียกว่า**ทฤษฎีการควบคุมตนเอง (Self-control Theory)**

ทฤษฎีการควบคุมตนเองถือกำเนิดขึ้นในปี ค.ศ. 1990 มีใจความสำคัญคือ *การควบคุมตนเองต่ำสามารถส่งผลให้เกิดอาชญากรรมขึ้นได้* ซึ่งจากการเก็บข้อมูลในเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นว่าทฤษฎีนี้สามารถอธิบายการเกิดอาชญากรรมได้อย่างกว้างขวางแต่ก็ต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้องด้วย ผู้ที่มีการควบคุมตนเองต่ำและมีทัศนคติก้าวร้าวเป็นผลมาจากการเรียนรู้ตามทฤษฎีของแบนดูราข้างต้น ในทฤษฎีการควบคุมตนเอง ผู้ที่มีหน้าที่ควบคุมตนเองก็คือภาวะจิตใจข้างในของผู้กระทำผิด ซึ่งภาวะทางจิตใจนี้เองเกิดขึ้นจากการเลี้ยงดูในวัยเยาว์ และจะมีผลสืบเนื่องต่อไปตลอดชีวิต

อาชญากรรมจะเกิดขึ้นหรือไม่ ร้ายแรงอย่างไร ขึ้นอยู่กับระดับการควบคุมตนเองของแต่ละบุคคล ดังนั้นทฤษฎีการควบคุมตนเองสามารถอธิบายได้ว่าเหตุใดบางคนจึงได้กระทำความผิดทางอาญา แต่อีกคนไม่ทำ ถึงแม้ว่าจะมีระดับตัวแปรอื่นๆ เหมือนกันก็ตาม

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีการควบคุมตนเองอธิบายได้ว่าทำไมคนบางคนมีตัวแปรเดียวกัน แต่มีระดับการยับยั้งชั่งใจต่างกัน คนที่มีหน้าที่การงานมั่นคง มีฐานะ หรือมีชื่อเสียง มักควบคุมตัวเองได้มากกว่าเพราะกลัวสูญเสียจุดยืนทางสังคม ในขณะที่คนที่ไม่มีหน้ามีตา หน้าที่การงานไม่มั่นคง ฐานะยากจน มักมีระดับการควบคุมตัวเองต่ำลง เพราะอย่างไรก็ไม่มีอะไรจะเสียอยู่แล้ว

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีนี้ก็ถูกนักอาชญาวิทยาอีกกลุ่มตีตกเช่นกันว่า ไม่จำเป็นที่ผู้ที่มีหน้ามีตาทางสังคมจะมีการควบคุมตนเองที่สูงกว่า ทฤษฎีเพียงแต่เสนอแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้ในทางสังคมเท่านั้น

จากทฤษฎีทั้งหมดที่กล่าวไปข้างต้น จะเห็นได้ว่าการเกิดอาชญากรรมไม่ได้มีแค่ปัจจัยทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจ สังคมที่หล่อหลอมชีวิตและจิตใจของแต่ละคนอีกด้วย

รู้จัก “ความยินยอม” ยาแก้วัฒนธรรมการข่มขืน

ผู้อ่านอาจสงสัยว่า**ความยินยอม** หรือที่ภาษาอังกฤษเรียกกันติดปากว่า **Consent** นั้นคืออะไรกันแน่ ความหมายของความยินยอมมาจากเรื่องกฎหมายโดยตรง โดยในทางกฎหมายแพ่ง สิ่งที่เป็นความยินยอม ย่อมไม่อาจนำมาฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนกันได้

ส่วนในทางกฎหมายอาญา หมายถึงการที่ผู้เสียหายตกลง

โดยสมัครใจที่จะให้มีการกระทำบางอย่างเกิดขึ้น แต่ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด เช่น ต้องเป็นการแสดงเจตนาโดยเสรี ไม่มีการข่มขู่หรือหลอกลวง และจะต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรม อันดีของประชาชน และไม่สามารถละสิทธิในคุณธรรมทางกฎหมาย ที่สูงสุด เช่น สิทธิในชีวิตได้ ดังนั้น “ความยินยอม” จึงเป็นบ่อเกิดของความสมัครใจที่จะละสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของตน โดยไม่ละเมิดต่อกฎหมายและศีลธรรมอันดี ทว่าในประเทศไทย ความยินยอม มักถูกนำไปผูกรวมกับความเป็นเจ้าของหรือสถานะบางประการ เช่น สถานะสมรสในอดีต

ที่ผ่านมาสังคมไทยยังไม่เข้าใจคำว่าความยินยอมกันสักเท่าไร ขนาดกฎหมายเองยังเพ่งแก้ไขให้การข่มขืนในชีวิตสมรสเป็นความผิดทางอาญา

ก่อนหน้านี้ภรรยาไม่สามารถแจ้งความจับสามีขอหาข่มขืนได้ เพราะกฎหมายบอกแค่ ว่าเหยื่อคือผู้หญิงอื่นที่ไม่ใช่ภรรยา ผู้หญิงพอแต่งงานแล้วก็กลายเป็นแค่ทรัพย์สินสมบัติของสามี จะร่วมเพศเมื่อไรก็ได้โดยไม่สนใจความยินยอม ตอนแก้กฎหมายยังไม่วายมีคนออกมาเรียกร้องเพราะกลัวสถาบันครอบครัวจะพัง แต่ลืมคิดไปว่าครอบครัวที่มันคงเกิดจากการเคารพกัน ไม่ใช่การใช้กำลังบังคับครอบครอง

หากสังคมเข้าใจความยินยอม เราทุกคนจะมองเห็นว่าทุกเพศคือมนุษย์เท่าเทียมกัน ไม่มีใครมีสิทธิใช้กำลังหรืออำนาจทางกาย ไปกดขี่อีกฝ่าย และเมื่อเด็กเห็นผู้ใหญ่ปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพ พวกเขาจะเรียนรู้ว่าความสัมพันธ์ที่ดีไม่จำเป็นต้องมีการบังคับหรือใช้กำลัง

อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมการข่มขืนไม่ได้เกิดขึ้นชั่วข้ามคืน จึงไม่อาจหายไปได้ในพริบตา เราจึงต้องเริ่มจากการยอมรับความจริงให้ได้เสียก่อนว่าเรามีมืออยู่จริงในสังคมไทย อยู่ในละคร อยู่ในคำพูด

อยู่ในมุกตลกที่เราพูดเล่นกันอยู่ทุกวัน (เช่น มุกโจรบุกข่มขืนหญิงชรา สงสัยยาจะรอมานาน ยาขออีก)

ถ้าเรายังเลือกปกป้องภาพลักษณ์ประเทศมากกว่าปกป้องศักดิ์ศรีของเหยื่อ หรือยังกลัวละครไม่มีคนดูมากกว่ากลัวว่าคนจะลอกเลียนพฤติกรรมผิดๆ ซ้ำๆ ทั้งเราทั้งลูกหลานก็ยังคงตกอยู่ในวังวนเดิมๆ ขาวสะอาดใจต่างๆ ก็ยังจะมีให้เห็นกันอยู่ต่อไป

เมื่อใดที่เราหันหน้ามาคุยกัน ถกเถียงกันถึงประเด็นนี้อย่างจริงจัง ยอมรับว่านั่นคือปัญหาที่ต้องแก้ไข วันนั้นเองที่วัฒนธรรมการข่มขืนจึงจะเริ่มหมดอำนาจลงจริง ๆ

คำถามสุดท้ายคือ แล้วเราจะเริ่มกันเมื่อใด

หนี้ยกคุกคาม ปองกันตัวอย่างไร ไม่ให้ตกเป็นเหยื่อวัฒนธรรมการข่มขืน

การป้องกันตนเองไม่ให้ตกเป็นเหยื่อการข่มขืนนั้นค่อนข้างจะแตกต่างจากการป้องกันตัวจากเหตุอาชญากรรมประเภทอื่นอยู่บ้าง อาชญากรรมปกตินั้น นักอาชญาวิทยาในสายที่เน้นให้เหยื่อป้องกันตนเองมักนำเสนอ**ทฤษฎีหน้าต่างแตก (Broken Windows Theory)** โดยเจมส์ ควินน์ วิลสัน (James Quinn Wilson) และจอร์จ ลี เคลลิ่ง (George Lee Kelling) ในปี ค.ศ. 1982 ซึ่งเป็นทฤษฎีทางอาชญาวิทยาที่เสนอว่า **สัญญาณของความไม่เป็นระเบียบและสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมจะเอื้อให้เกิดการกระทำที่ผิดกฎหมาย และอาชญากรรมที่รุนแรงมากขึ้น** แนวคิดนี้เปรียบเทียบกับหน้าต่างที่แตกว่าหากไม่ได้รับการซ่อมแซม จะส่งผลให้ผู้คนมองว่าพื้นที่นั้นถูกละเลย และนำไปสู่การทำลายเพิ่มเติม ดังนั้นเหยื่อจึงควรหลีกเลี่ยง

ไม่เข้าไปอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมหรือสถานการณ์ที่มีความเสี่ยง

ทว่าในคดีข่มขืน โดยเฉพาะในกรณีที่เกิดขึ้นในครอบครัวคือ อาชญากรเสียเอง พักอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันกับเหยื่อนั้น ทฤษฎีนี้ กลับไม่อาจนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีหน้าต่างแตกยังคงมีบทบาทในการแก้ปัญหาการข่มขืน แต่เป็นการนำมาประยุกต์ใช้ในมุมมองของรัฐ และบุคคลที่สาม **นั่นก็คือสังคม** ที่จะช่วยกันสอดส่อง ตรวจสอบ และไม่ปล่อยผ่านความผิดปกติบางอย่างที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น ในหมู่บ้านที่ทุกครัวเรือนรู้จักกันดี หรือในโรงเรียนที่ครูรู้จักนักเรียน เป็นอย่างดี สิ่งแวดล้อมรอบตัวของเหยื่อเหล่านี้จะทำหน้าที่เป็น ตัวตรวจจับความผิดปกติว่ามีหน้าต่างตรงไหนของชุมชนที่แตกและ ต้องเข้าไปซ่อมแซมแก้ไข เช่น หากนักเรียนมีพฤติกรรมที่ผิดปกติ เกิดขึ้น ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ครูอาจารย์ควรจะต้องรู้ลึกถึงความผิดปกตินั้น ต้องมีการถามไถ่ มีการพูดคุย เพื่อที่จะซ่อมแซมความผิดปกติที่เกิดขึ้น และทำให้เหยื่อรู้สึกว่ามันได้รับการเอาใจใส่ จนยอมพูดความจริงออกมา นำไปสู่การจับคนร้ายมาลงโทษได้

ส่วนจะรู้ได้อย่างไรว่าเด็กถูกล่วงละเมิดทางเพศ ปัญหานี้ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็กอย่างโรงพยาบาลเพชรเวชได้ให้คำแนะนำว่า แม้เด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศอาจจะได้รับการข่มขู่จากคนร้ายว่า ไม่ให้บอกผู้ปกครอง แต่เราสามารถสังเกตพฤติกรรมของเด็กได้ ดังนี้

- เด็กมีบาดแผลหรือรอยฟกช้ำตามร่างกายและบริเวณอวัยวะเพศ
- เด็กมีอาการหวาดกลัว ซึมเศร้า วิตกกังวล เก็บตัว ไม่ยอมออกไปพบปะเพื่อน หรือไม่ยุ่งสิ่งกับใคร
- เด็กมีความคิดอยากทำร้ายร่างกายตัวเอง
- เด็กมีอาการนอนไม่หลับ ผันร้าย

- เด็กอาจหนีออกจากบ้าน หรือกลัวการกลับบ้าน
- การเรียนแย่ลง หรือไม่สนใจการเรียน ฯลฯ

การที่เราจะพุ่งเป้าไปที่ “เหยื่อต้องป้องกันตนเอง” ถือเป็นข้อความอันเป็น **อคติ** ที่มีต่อเหยื่อ เพราะนั่นหมายถึงสังคมกำลังโยนภาระการป้องกันตนเองให้กับเหยื่อ ทั้งที่เหยื่อไม่สามารถป้องกันตนเองจากอาชญากรรมการข่มขืนจากคนในครอบครัวได้อย่างแท้จริง การนำทฤษฎีหน้าต่างแตกมาประยุกต์ใช้ในกรณีนี้ควรตระหนักให้มาก และทำความเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของสังคมและรัฐที่ต้องนำมาใช้กับทั้งสังคมเพื่อคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรมด้วยเช่นกัน

ทดลองอ่าน